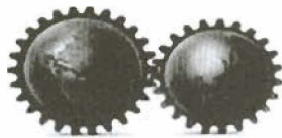

**Bad Samaritan: The Myth of Free Trade
and the Secret History of Capitalism.**
(Ha-Joon Chang, 2008; London: Bloomsbury
Press)

บทความโดย : รศ.ดร.สมบูรณ์ ศิริประชัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

BAD SAMARITANS

THE MYTH OF
FREE TRADE
AND THE SECRET HISTORY OF
CAPITALISM
HA-JOON CHANG

ผลงานของนักเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยแคมบริดจ์ ชาวเกาหลีใต้ Ha-Joon Chang เรื่อง Bad Samaritan: The myth of free trade and the secret history of capitalism เล่มนี้ เป็นงานเขียนเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์สถาบันยุคใหม่ ที่เปิดโปงความลับที่หลายคนคงอยากรู้ของประเทศทุนนิยมที่สนับสนุนให้เกิดการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างประเทศ และยังช่วยตอบคำถามคาใจของหลายๆ คนว่า ประเทศอุตสาหกรรมที่ร่ำรวยในโลกปัจจุบันนั้นเขามีการพัฒนาาระบบสังคมของเขาอย่างไรให้สอดคล้องรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศได้ ทั้งนี้ Chang, Ha-Joon (เขียนให้ถูกตามแบบการเรียกชื่อของชาวเกาหลี) นับว่าเป็นนักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโลกชาวตะวันออกไกลที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในตะวันตก ซึ่งก็ไม่ได้ทำให้ผู้อ่านผิดหวังกับผลงานที่เปี่ยมไปด้วยคุณภาพเล่มนี้

ในหนังสือเล่มนี้ Chang ได้ใช้การเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรมหลายประเทศที่หลายคนอาจไม่ได้ให้ความสนใจ มาเป็นเครื่องมือในการเปิดเผยความลับของประเทศร่ำรวยเหล่านั้นว่า ทำไมพวกเขาจึงต้องพยายามผลักดันให้โลกมีการค้าขายกันอย่างเสรี

นักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกใหม่ หรือที่เป็นเศรษฐศาสตร์กระแสหลักในปัจจุบันนั้น มักจะแสดงทัศนคติที่ติดอกการค้าขายอย่างเสรี และพยายามโน้มน้าวให้หลายๆ ประเทศเปิดให้มีการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรี ไม่ว่าจะเป็นความพยายามในเวทีระดับโลกอย่าง WTO ระดับภูมิภาคเช่น APEC, AFTA เป็นต้น หรือในระดับทวีปเอเชีย เช่น FTA, CEPA เป็นต้น สำหรับการแข่งขันอย่างเสรีระหว่างประเทศอุตสาหกรรมด้วยกันเองอย่างเช่น อังกฤษ กับ สหรัฐฯ, อิตาลี กับ ญี่ปุ่น หรือ เยอรมัน กับ ออสเตรเลีย นั้นคงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าเป็นการแข่งขันที่สมน้ำสมเนื้อและน่าติดตาม แต่หากการแข่งขันอย่างเสรีนี้เกิดขึ้นระหว่าง ญี่ปุ่น กับ ศรีลังกา, อังกฤษ กับ โชมเลีย, หรือ ออสเตรเลีย กับ ฟิจิ เช่นนี้แล้วผู้ชนะจะเป็นใครก็คงคาดเดาได้ไม่ยาก ซึ่งตรงนี้เองที่ Chang พยายามจะบอกผ่านหนังสือของเขาว่า การแข่งขันอย่างเสรีควรเกิดขึ้นกับประเทศที่พร้อมสำหรับการแข่งขันเท่านั้น ไม่ใช่บังคับให้ทุกประเทศเข้าสู่การแข่งขันทั้งที่ยังไม่พร้อม

ในหนังสือเล่มนี้ของ Chang เขาได้เปรียบเทียบให้เห็นว่าสิ่งที่ประเทศอุตสาหกรรมแนะนำกันมาบังคับผ่านทางองค์การระหว่างประเทศให้ประเทศต่างๆ ในโลกต้องทำตามโดยอ้างว่าจะทำให้เกิดการพัฒนาขึ้น กับสิ่งที่ครั้งหนึ่งประเทศอุตสาหกรรมเหล่านั้นได้ทำไปเพื่อพัฒนาประเทศของตนจนประสบความสำเร็จ เป็นสิ่งที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงคำถามที่น่าสนใจจากประเด็นนี้คือ แล้วประเทศอุตสาหกรรมเหล่านั้นได้มีการพัฒนามาอย่างไร ?

สำหรับผู้ที่ได้ศึกษาด้านประวัติศาสตร์เศรษฐกิจมาคงทราบคำตอบอยู่ในใจแล้วว่า ประเทศอุตสาหกรรมที่สนับสนุนการค้าเสรีเหล่านั้น ครั้งหนึ่งในอดีต เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศแล้ว พวกเขาก็เคยใช้นโยบายป้องกันทางการค้า (Protectionism) อย่างเข้มข้นมาก่อน แต่ที่ปัจจุบันหันมาสนับสนุนการค้าเสรีได้ นั่นก็เพราะระบบ

เศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นแข็งแกร่งและไม่ต้องการการปกป้องอีกต่อไปแล้วนั่นเอง มากไปกว่านั้นในหนังสือของ Chang เล่มนี้เขายังได้เปิดเผยให้เห็นถึงความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ที่ว่า ทฤษฎีความได้เปรียบสัมพัทธ์ (Comparative Advantage) ของ David Ricardo ซึ่งเป็นทฤษฎีพื้นฐานที่นำไปสู่ทฤษฎีว่าด้วยการค้าเสรีทั้งหลายนั้น ในทางปฏิบัติแล้วกลับถูกบิดเบือนโดยเหล่าประเทศอุตสาหกรรมหลัก Chang ได้แสดงตัวอย่างกรณีของอังกฤษซึ่งมีความได้เปรียบสัมพัทธ์ในการผลิตผ้าขนสัตว์แต่อังกฤษกลับไม่ยอมเป็นผู้ส่งออกผ้าขนสัตว์ของโลก ญี่ปุ่นซึ่งมีความได้เปรียบสัมพัทธ์ในการผลิตผ้าไหมแต่กลับปฏิวัติอุตสาหกรรมและกลายเป็นผู้ส่งออกรถยนต์หลายในญี่ปุ่นของโลก หรือแม้แต่เกาหลีใต้เองก็ไม่ได้รักษาความได้เปรียบสัมพัทธ์ในการทำประมงกุ้ง แต่กลับส่งเสริมอุตสาหกรรมต่อเรือและอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นอุตสาหกรรมส่งออกหลัก ทั้งนี้ข้อสนับสนุนหลักที่นักเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมมักจะใช้อ้างถึงข้อดีของการเปิดการค้าเสรีก็คือ ในระบบการแข่งขันอย่างเสรีนั้น ประเทศที่อ่อนแอ(มีความสามารถในการแข่งขันต่ำ) จะมีการปรับปรุงพัฒนานตนเองโดยธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอดในระบบเศรษฐกิจโลก

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีการค้าเสรีของนักเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมก็มีข้อกังขาอยู่ 2 ข้อใหญ่ๆด้วยกัน นั่นก็คือ ประการแรก ตามประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของโลกนั้นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศนั้นไม่เคยใช้นโยบายการค้าเสรีเป็นเครื่องมือในการพัฒนา แต่นโยบายที่ใช้กลับเป็นนโยบายการป้องกันทางการค้า ประการที่สองตามระบบการค้าเสรีแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาที่เปิดเสรีการแข่งขันทางการค้า จะพบกับทางเลือกแค่สองทาง คือ เข้าแข่งแล้วพ่ายแพ้แก่ประเทศอุตสาหกรรมกลายเป็นประเทศที่ยากจนกว่าเดิม หรือยอมกลายเป็นเมืองขึ้นทางเศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรมให้เขาเข้ามาหาผลประโยชน์ ซึ่งไม่ว่าจะมองทางไหนก็เป็นฝันร้ายของประเทศกำลังพัฒนาทั้งสิ้น

แล้วประเทศกำลังพัฒนาควรทำอย่างไร? จากหนังสือของ Chang เขาได้อธิบายไว้ว่า ประเทศกำลังพัฒนาควรมีการปกป้องการค้า โดยรัฐบาลควรยื่นมือเข้ามาดูแล

อย่างใกล้ชิด ซึ่ง Chang ได้ยกตัวอย่างที่ดีมากเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยใช้กรณีลูกชายของเขาเป็นตัวอย่างว่า ลูกชายของ Chang อายุ 6 ขวบซึ่งหากอยู่ในประเทศกำลังพัฒนาลูกชายของเขาก็สามารถที่จะออกไปทำงานหารายได้เล็กๆ น้อยๆ มาจนเจ็ครอบคร่ำได้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นคนขับรถรถแท็กซี่ ขอทานหรือลักเล็กขโมยน้อยก็ตาม แต่ในทางกลับหาก Chang เป็นผู้ปกครองที่ดี และมองเห็นลูกของเขาก็เป็นเหมือนสินทรัพย์แทนที่ Chang จะส่งลูกออกไปทำงานหาเงินเล็กๆ น้อยๆ เขาก็จะลงทุนที่จะส่งเสียลูกให้เรียนหนังสือสูงๆ โดยหวังว่าเมื่อโตพอและเรียนรู้มาพอแล้วลูกของเขาจะสามารถทำงานที่ดีไม่ว่าจะเป็นวิศวกร หรือนักฟิสิกส์ หรืออะไรก็ตามที่ลูกอยากทำและมีความสามารถทำได้ และสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวมากกว่าที่จะออกไปทำงานตอนนี่

อีกเรื่องหนึ่งที่ Chang กล่าวถึงในหนังสือก็คือเรื่องอัตราเงินเฟ้อ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ทั่วไปมักใช้เป็นตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจนั้น Chang อธิบายไว้ว่า แท้จริงแล้วจากข้อมูลเชิงประจักษ์ทางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจพบว่าอัตราเงินเฟ้อไม่ส่งผลกระทบอะไรร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจนัก (หากมันไม่ได้ร้ายแรงมากเสียจนเกินกว่าที่จะควบคุมได้) ซึ่ง Chang ก็ได้แสดงข้อมูลทางสถิติของประเทศต่างๆ เช่น บราซิล ในช่วงปี 1960-1980 นั้นพบว่าอัตราเงินเฟ้อสูงถึง 40% แต่เศรษฐกิจกลับขยายตัวอย่างมากและมีอัตราการได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้นถึง 3% ต่อปี แต่หลังจากเปิดเสรีในปีช่วงปี 1990 แล้วพบว่าอัตราเงินเฟ้อลดลงมาอยู่ที่ 7% แต่อัตราการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจก็ลดลงอย่างมากด้วยจนมาอยู่ที่ระดับแค่ 1.3% ต่อปี เป็นต้น

เรื่องเล่าเรื่องหนึ่งจากหนังสือเกี่ยวกับ เรื่องของความวิตกกังวลเกี่ยวกับความล้มเหลวของรัฐบาล (Government Failure) ในเรื่องการโกงกิน (Corruption) นั้น Chang ได้เล่าว่าแม้แต่ในประเทศอย่างอังกฤษหรืออเมริกาเองในช่วงที่เศรษฐกิจบูมก็มีการคอร์รัปชันสูงเช่นกัน อย่างในสหรัฐฯ ช่วงที่เริ่มพัฒนาเศรษฐกิจนั้น ตำแหน่งงานของรัฐบาลต่างๆ ก็มีการเล่นเส้นเล่นสายรับเฉพาะผู้สนับสนุนรัฐบาลเข้ามาทำงาน หรือในเกาหลีใต้การคอร์รัปชันก็ยังเป็นปัญหาหลักของรัฐบาลจวบจนทุกวันนี้ อย่างไรก็ตามปัญหาคอร์รัปชันจะถูกบรรเทาหรือแก้ไขไปเองเมื่อประเทศมี

ทรัพยากรมากเพียงพอที่จะกระจายให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง (โดยการปฏิวัติอุตสาหกรรม) และมีการปฏิรูประบบกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการคอร์รัปชันจึงไม่ใช่เรื่องแปลกในระหว่างทางแห่งการพัฒนาประเทศ

เรื่องเล่าอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจในหนังสือของ Chang ก็คือ ประเด็นเรื่อง Culture ของบางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาประเทศ ในขณะที่ Culture ของบางสังคมทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศนั้น Chang ได้แสดงความไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้ โดยเล่าเรื่องเกี่ยวกับเยอรมนีและญี่ปุ่นว่า ในสมัยก่อนที่ทั้งสองประเทศนี้ จะมีการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้น คนเยอรมนีเคยถูกมองว่ามี culture ที่ก้าวร้าว ชอบลักขโมย และไม่มีศักยภาพด้านเทคโนโลยี ส่วนคนญี่ปุ่นก็ถูกมองว่ามี culture ที่เกียจคร้าน และเจ้าอารมณ์ แต่ทุกวันนี้ทั้งสองประเทศก็ได้พัฒนาจนกลายเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมหลักของโลกและมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูง ซึ่ง Culture ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคของทั้งสอง ประเทศแต่อย่างใด ทั้งนี้ Chang ยังอธิบายเพิ่มเติมว่าจริงอยู่ที่ Culture นั้นอาจเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการขยายตัวของเศรษฐกิจและก็อาจเป็นสิ่งที่กีดขวางได้ด้วยเช่นกัน แต่ Culture ก็ไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวในสังคมหนึ่งๆ มันสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามกาลเวลาและสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญนโยบายทางเศรษฐกิจมากกว่าที่จะตัดสินใจว่าจะอะไรจะดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศมากที่สุด และ Culture ควรจะถูกเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด

หลากหลายประเทศ หลากหลายภูมิภาค จากหลากหลายช่วงเวลา ที่ Chang Ha-Joon ได้นำมาเล่าไว้ในหนังสือของเขา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้วนั้น ไม่ได้มีวิธิต่างแห่งการพัฒนามาจากการเปิดการค้าเสรี แต่ล้วนมาจากการที่รัฐบาลของประเทศเข้ามาแทรกแซงโดยการใช้นโยบายปกป้องการค้าแบบอุตสาหกรรมทารก (Infant Industry) ซึ่งจุดนี้ Chang ได้ย้ำว่าการค้าเสรีไม่เคยทำให้ประเทศใดในโลกกลายเป็นประเทศที่ก้าวหน้า และจะไม่มีทางทำให้เป็นได้ ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือที่ดีและเหมาะสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์แนวทางการพัฒนาสถาบันของหลายๆ ประเทศจากอดีตจนกลาย

มาเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จ มีอุตสาหกรรมเจริญก้าวหน้าเช่นในปัจจุบัน และยังช่วยเปิดโลกทัศน์ให้รู้เท่าทันเล่ห์กลของเหล่าบรรดาประเทศอุตสาหกรรมหลักที่ชอบทำตัวเป็นนักบุญใจบาป (Bad Samaritan) ทั้งหลายในเวทีการค้าโลกด้วย

อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้ก็ยังคงมีข้อเคลือบแคลงเล็กน้อยอยู่บ้างในเรื่องทัศนคติของ Chang เกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชันและระบอบประชาธิปไตย นั่นคือการที่ Chang สนับสนุนให้รัฐบาลเข้ามาแทรกแซงระบบเศรษฐกิจนั้น ในประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศอาจนำไปสู่ความล้มเหลวของรัฐบาล (Government Failure) ซึ่งได้แก่ การที่รัฐบาลผู้ดูแลประเทศมีลักษณะเป็น Rent-Seeker เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนโดยอาศัยอำนาจทางการเมือง หรือการที่รัฐบาลไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะบริหารทรัพยากรของประเทศได้ เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาระดับสถาบันที่นำไปสู่ปัญหาการกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมและปัญหาความยากจนซ้ำซ้อนของประชากรในประเทศได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ Productivity ของประชาชนในประเทศและประเทศก็จะไม่สามารถพัฒนาได้ตามเป้าหมาย และเมื่อสถาบันของประเทศไม่สามารถพัฒนาได้ปัญหาเหล่านี้ก็จะไม่ถูกแก้ไขไปได้สักที ซึ่งดูเหมือนว่าจะเป็นประเด็นที่สำคัญของประเทศกำลังพัฒนา แต่ในงานเขียนของ Chang เล่มนี้ไม่ค่อยให้ความสนใจในประเด็นดังกล่าว และไม่ได้กล่าวถึงทางออกของปัญหานี้อย่างจริงจัง โดย Chang มองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาและไม่เป็นปัญหามากนักสำหรับการพัฒนา ซึ่ง Chang สนับสนุนความคิดนี้โดยอาศัยข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาหลายประเทศก็ไม่ได้มีความเป็นประชาธิปไตยเสรีอย่างแท้จริง ซึ่งประเด็นนี้เองที่ดูว่าอาจจะขัดกับสามัญสำนึกไปบ้างหากเราจะต้องพัฒนาประเทศ โดยการปิดหูปิดตา และจำกัดเสรีภาพของประชาชน